

**ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ДЛЯ
ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
016.01 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА (ЛОГОПЕДІЯ)**

(Мицик Г. М., кан. пед. наук.)

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Активний розвиток інклюзивного освітнього середовища, в тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання дітей із особливими освітніми потребами, нові організаційні форми надання корекційно-розвиткової допомоги дітям із порушеннями мовлення, необхідність їх психолого-педагогічного супроводу в процесі виховання та навчання призводять до розширення кола професійних завдань вчителя-логопеда. За твердженням Ю. В. Жаркової, професійна діяльність вчителя-логопеда як педагога-дефектолога виходить за рамки традиційної діяльності вчителя, вона тісно взаємодіє з різними видами соціально-педагогічної, реабілітаційної, консультативно-діагностичної, психотерапевтичної, корекційної діяльності [2]. Вчитель-логопед, на переконання Н. В. Заєркової та А. О. Третяк, це педагог, який працює з дітьми, які мають мовленнєві порушення, а також здійснює корекційно-виховну роботу з дітьми даної категорії, у тому числі: розробляє оптимальну педагогічну стратегію, проєктує шляхи навчання й виховання кожної дитини з мовленнєвими порушеннями; вивчає та фіксує стан мовленнєвого розвитку дітей і відповідну динаміку; проводить навчально-виховну та корекційну роботу з дітьми, які мають мовленнєві порушення; підтримує зв'язки з батьками, надає їм консультативну допомогу в питаннях освіти та психофізичного розвитку дітей [3, с. 30]. Вчитель-логопед – це фахівець, який постійно взаємодіє не тільки з людьми, що мають порушення мовлення, а й різними освітніми закладами та установами. З огляду на це, можна зазначити, що конкурентоспроможним на ринку праці нині буде тільки той здобувач освіти, який, окрім професійних навичок (hard skills), володітиме й соціальними (soft skills). До таких відносимо: вміння критично оцінювати надану інформацію, аргументувати та переконувати інших у правильності своїх суджень, відстоювати власні корекційно-педагогічні переконання; управляти своїм часом та діями, планувати і здійснювати контроль за виконанням завдань для досягнення поставленої мети; працювати в команді; володіти навиками міжособистісного спілкування; бути здатним до адаптації в інклюзивному освітньому середовищі та продуктивної дії в нестандартних ситуаціях, ефективного здійснення рефлексії. На таку їх необхідність вказується і в затвердженому та введеному в дію наказі Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. № 799 «Стандарти вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта» [5]. Саме на основі цього документа розробляються освітні програми професійної підготовки майбутніх вчителів-логопедів, визначаються основні загальні та спеціальні (фахові) компетентності, програмні результати навчання, якими повинен оволодіти майбутній здобувач у закладі вищої освіти.

За таких обставин перед викладачем постає особливе завдання щодо пошуку оптимальних форм та методів навчання, спрямованих на формування у здобувачів в процесі професійної підготовки соціальних навичок (soft skills). Сьогодні задля цього в закладах вищої освіти активно використовується інтерактивне навчання, під яким розуміють навчання, у процесі якого здійснюється взаємодія як між викладачами і здобувачами, так і здобувачами між собою. Через використання відповідних методів інтерактивне навчання слід розглядати як один із важливих напрямів удосконалення підготовки здобувачів на сучасному етапі реформування вищої освіти, спрямований на активне залучення їх до навчально-пізнавальної діяльності [1]. Здебільшого дослідники виокремлюють три групи інтерактивних методів навчання: дискусійні (діалог, групова дискусія, аналіз практичних ситуацій); ігрові методи (дидактичні ігри, творчі ігри, у тому числі й ділові, рольові ігри); тренінгові (комунікативні тренінги, тренінги сензитивності) [4].

Продемонструємо особливості використання деяких інтерактивних методів на конкретних прикладах із власного досвіду викладання окремих навчальних дисциплін здобувачам спеціальності 016.01 Спеціальна освіта (Логопедія). Одним із найефективніших методів був ігровий. На наше переконання, гра – один з провідних освітніх інструментів, який навчає ставити цілі, визначати правила, активізує до пошуку нестандартних шляхів вирішення проблемної ситуації, сприяє накопиченню нового досвіду. Під час проведення гри «Оптимісти та песимісти» всіх її учасників було поділено на дві групи, в яких вони приміряли на себе роль оптимістів та песимістів; аналізували, за задалегідь визначеними критеріями, надану викладачем програму (методику, конспект заняття тощо), відмічали сильні та слабкі сторони у її змісті. Метою такої форми роботи було: навчити здобувачів аналізувати матеріал, оцінювати його на основі запропонованих критеріїв, відстоювати власні корекційно-педагогічні переконання, удосконалення уміння спілкуватись у колективі, виявляти повагу до думки інших. По завершенню обговорення відбувалась рефлексія виконаної роботи в академічній групі.

Своє безпосереднє застосування під час практичних занять знайшли й дискусійні методи. Наведемо конкретний приклад аналізу проблемної ситуації. Здобувачів поділено на міні-групи і запропоновано для перегляду відеофрагмент за темою «Моторна афазія: симптомокомплекс та особливості логопедичної роботи» (дисципліна «Логопедія»), обговорення та аналіз якого відбувався асинхронно (в режимі онлайн). Кожна з міні-груп мала власне посилання на онлайн дошку (Miro, Padlet), де вони, незалежно від місця та часу, могли залишати нотатки з приводу побаченого відео. Така форма роботи мала чітко визначений дедлайн. По його завершенню в межах практичного заняття утворені міні-групи мали скласти загальний клінічний портрет хворого та обрати відповідні прийоми логопедичного впливу. В такий спосіб їх учасники вчилися практичному застосуванню теоретичних знань під час розв'язання певної життєвої ситуації (самостійно помічати симптоми; робити висновки, аргументувати їх; прогнозувати наслідки корекційно-відновлювальної роботи), розвиваючи таким чином відповідні соціальні навички. По завершенню міні-групи звітували про результати виконаної роботи, відповіді узагальнювалися,

спірні питання виносилися на обговорення. Важливим аспектом такої роботи був чітко визначений таймінг для розв'язання завдань та їх презентацій. Це сприяло формуванню у здобувачів навички планування та управління власним часом.

До дієвих інтерактивних методів навчання слід також віднести інсценування. На занятті відтворювалася конкретна дидактична ситуація, максимально наближена до реальної професійної діяльності майбутнього вчителя-логопеда (обстеження дитини з порушеннями мовлення, надання батькам консультації щодо її мовленнєвого розвитку, створення сприятливого середовища в родинному колі тощо). Розглянемо викладене вище на прикладі. Здобувачі ділилися на групи, що склалися з двох учасників. Кожна з них отримувала окреме домашнє завдання: розробити фрагмент логопедичного обстеження дитини за конкретним блоком (перевірка артикуляційної, дрібної та загальної моторики, стану звуковимови, фонематичної складової тощо) мовленнєвої картки. Вид мовленнєвого порушення обирався відповідно до теми, що вивчалась. На занятті в межах відведеного часу кожна з таких міні-груп презентувала іншим свою роботу. Один із здобувачів міні-групи виконував роль вчителя-логопеда, інший – дитини з порушеннями мовлення. З'ясувалося, тому, хто виконував роль дитини, було важко продемонструвати прояви конкретної мовленнєвої патології, особливо якщо вона пов'язана з порушенням анатомо-фізіологічної будови артикуляційного апарату або м'язового тону. Тож, виникла ідея запропонувати здобувачам, які були у ролі дітей, завчасно виписати симптоми, пов'язані з ураженнями центральної нервової системи на папері і ознайомити умовного вчителя-логопеда з ними вже під час імпровізації. За таких умов, навіть в задалегідь чітко відпрацьованій поза аудиторією гри, її учасникам необхідно було більш швидко реагувати на ситуацію, що виникла. Після завершення імпровізації на обговорення виносились питання щодо взаємообумовленості симптоматики порушення мовлення (відповідно до теми заняття) від локалізації ураження; ті, хто не брав участь в імпровізації – виступали у ролі експертів і задавали уточнюючі питання. Вважаємо за необхідне в подальшому здійснювати відеозапис окремих елементів виступів здобувачів з метою проведення більш якісного самоаналізу допущених помилок (на вербальному і невербальному рівнях), сприяння попередженню їх виникнення у майбутньому.

Отже зазначимо, формування soft skills у майбутніх вчителів-логопедів це необхідність часу, яка обумовлена змінами в суспільному житті; це сукупність навичок, наявність яких робить їх більш конкурентоспроможними та допомагає швидше адаптуватися в нових умовах, налагодити контакти з колегами, вправно розпоряджатись своїм часом та бути креативним у вирішенні проблемних ситуацій. На цьому тлі варто згадати й про всезростаючі вимоги роботодавців до випускників. Це змушує вдаватися до пошуку більш сучасних форм та методів викладання навчального матеріалу, аналізувати досвід науково-педагогічних працівників у цій царині та поширювати власний. На наше переконання ключову роль у формуванні соціальних навичок (soft skills) у майбутніх вчителів-логопедів мають відігравати саме інтерактивні методи навчання. Вказуємо на необхідність їх поєднання з цифровими технологіями задля збільшення ефективності їх впливу на розвиток особистості здобувача.

ЛІТЕРАТУРА

1. Григораш О. В., Трубилин, А. И. Интерактивные методы обучения в современном ВУЗе. Научный журнал КубГАУ, 101 (07). 2014. URL: <https://rus.neicon.ru/xmlui/bitstream/handle/123456789/15898/160.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.03.2021)
2. Жаркова Ю. В. Методика исследования готовности будущего учителя-логопеда к проектной деятельности. Огарев-online. 2017. № 9. URL :<https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-issledovaniya-gotovnosti-buduschego-uchitelya-logopeda-k-proektnoy-deyatelnosti/viewer> (дата звернення: 24.03.2021)
3. Інклюзивна освіта від А до Я : порадник для педагогів і батьків / уклад. : Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ : 2016. 68 с.
4. Панина Т. С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения. Москва: Изд. Центр «Академия», 2008. URL : https://www.academia-moscow.ru/ftp_share/_books/fragments/fragment_4660.pdf (дата звернення: 27.03.2021)
5. Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2020 р. №799 URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/standarty/2020/06/17/016-spetsialna-osvita-bakalavr.pdf> (дата звернення: 23.03.2021)